

на. – Х., 2002. – С. 5. **6.** *Актуальні питання реформування правової системи України*: зб. наук. статей / [наук. ред. Т.Д. Климчук]. – Луцьк: Волинська обл. друк. – 2008. – С. 357. **7.** *Миронов В.И.* Трудовое право: учебник для вузов (+CD) / Миронов В.И. – СПб.: Питер, 2009. – С. 618-623. **8.** *Указ Президента України від 3 серпня 1999р.* «Про Основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року» // Офіційний вісник України. – 1999. – № 31. – Ст. 47. **9.** *Дані перевірок страховими експертами з охорони праці дотримання роботодавцями норм створення безпечних та нешкідливих умов праці*: [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики України. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid>. **10.** *Закон України «Про внесення змін до статей 19 та 43 Закону України «Про охорону праці» від 02.06.2011 р.* / № 3458-VI // *Голос України*. – 2011. – № 115.

УДК 349.2 : 331.108.62 – 057.34

О. Є. ЛУЦЕНКО

СЛУЖБОВІ ТА ПОСАДОВІ ОBOB'ЯЗКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ

З'ясовано зміст понять «службові обов'язки» та «посадові обов'язки», визначено співвідношення між вказаними термінами. Проаналізовано форми реалізації обов'язків державних службовців, встановлено критерії належного виконання обов'язків державними службовцями.

Ключові слова: державні службовці, службові обов'язки, посадові обов'язки, належне виконання обов'язків, дисциплінарний проступок.

Луценко Е.Е. Служебные и должностные обязанности государственных служащих: разграничение понятий

Выяснено содержание понятий «служебные обязанности» и «должностные обязанности», определено соотношение между указанными терминами. Проанализированы формы реализации обязанностей государственными служащими, установлены критерии надлежащего исполнения обязанностей государственными служащими.

Ключевые слова: государственные служащие, служебные обязанности, должностные обязанности, надлежащее исполнение обязанностей, дисциплинарный проступок.

Lutsenko Olna. Official Duties and Functions of Civil Servants: demarcation of concepts

The article covers official duties of civil servants. The Author offers to arrange duties of officials, in particular general duties regulated by the Constitution of Ukraine are spreading to both civil servants and all citizens. Official duties are the element of social status of civil servants and regulated by the

Law of Ukraine “On Public Service”; functions are consolidated with each person and determined by special laws monitoring civil service in certain state authorities and bodies and by official instructions. The article emphasizes that determination and legislative fixation of officials' duties has assumed ever greater importance. In the author's opinion, duties of civil servants comprise the whole set of measures of specific compulsory behavior in the sphere of

---

© ЛУЦЕНКО Олена Євгенівна – аспірантка кафедри трудового права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

office relations regulated by the legislative acts for direct exercise of public functions and possibility to apply sanctions. Moreover, the author clarified the concept "official duties" and "functions" and determined the correlation of concepts mentioned. Forms of realization of civil servants' duties were analyzed and criteria of proper exercise of public functions were ascertained. These criteria include: 1) right way (order) of execution (responsibility should meet requirements provided by the law, official instructions and regulations and other legislative acts); 2) proper form; 3) due term (duty should be exercised over the period being fixed for its execution); 4) proper place (in general, the duty should be exercised at the place of work); 5) proper volume (duty should be exercised completely as the law and circumstances require); 6) proper subject (duty should be exercised by this civil servant who has been assigned). The author proposed determination of the concept "failure to fulfill obligations" and "improper execution of duties".

Key words: *civil servants; duties; functions; proper execution of duties; breach of discipline.*

В умовах проведення адміністративної реформи в Україні перед науковцями постала необхідність у формуванні нових теоретико-концептуальних засад державної служби. При цьому першоосною має стати з'ясування змісту понятійного апарату.

Дослідженням змісту категорії обов'язків державних службовців займалися такі вчені, як: А.В. Андрушко, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, М.І. Іншин, Н.М. Неумивайченко, В.М. Манохін, М.І. Матузов, Д.М. Овсянко, О.В. Петришин, Ю.М. Старилов та ін. У зв'язку з цим, актуальним є встановлення сутності понять «службовий обов'язок» і «посадовий обов'язок» та співвідношення між ними.

Юридичний обов'язок – це встановлена законом міра суспільно необхідної поведінки; владна форма соціальної регуляції, що ґрунтується на можливості державного примусу¹.

Для характеристики обов'язків державних службовців доцільно відобразити їх класифікацію. Так, Н.М.Вапнярчук запропонувала наступну класифікацію обов'язків державних службовців: 1) загальногромадянські (конституційні); 2) посадові обов'язки, які у свою чергу поділяються на загальні (основні та додаткові), спеціальні (за законодавством, яке визначає специфіку державної служби за сферами державної діяльності) і щодо дотримання обмежень, передбачених для державних службовців². М.І. Іншин зазначає, що державний службовець не тільки має загальні права й обов'язки працівника, встановлені загальними нормами трудового законодавства, але й свої специфічні. Специфічні права і обов'язки державного службовця доповнюють, деталізують, конкретизують загальні права і обов'язки працівника. І хоча основні права і обов'язки державного службовця отримали закріплення у Законі України «Про державну службу», на думку науковця, їх перелік потребує доповнення³. С.В. Попов звертає увагу, що свідоме, добросовісне, творче відношення до службових обов'язків є основним змістом службової дисципліни. Проте, не розкриваючи сутності поняття службових обов'язків, далі науковець наводить перелік посадових обов'язків органів внутрішніх справ⁴.

Д.М. Овсянко вказує на наявність у державних службовців посадових обов'язків і пояснює це тим, що обов'язки встановлюються не для кожного окремого державного службовця, а для посади, тому похідні від завдань та функцій державного органа. Посадовими обов'язками, на думку науковця, є встановлені та гарантовані державою міри необхідної поведінки державного службовця у сфері державно-службових відносин, та називає серед них загальні та спеціальні⁵.

Іншу класифікацію запропонував Д.М. Бахрах. Так, обов'язки державних службовців вчений поділяє на загальнослужбові та посадові. Загальнослужбові поділяються на функціональні обов'язки, що пов'язані з виконання службового обов'язку, та обмеження, що забороняють здійснювати певну діяльність. Посадові обов'язки державних службовців пов'язані з посадами, які вони займають, а тому дуже різноманітні та специфічні для кожної посади⁶.

А.П. Альохін, А.А. Кармолицький, Ю.М. Козлов обов'язки державних службовців поділяють на загальні для всіх державних службовців та спеціальні, що пов'язані з конкретними посадами. Загальні обов'язки містять дві підгрупи: 1) обов'язки, що відносяться до сутності службової діяльності (добросовісно виконувати посадові обов'язки; забезпечувати дотримання та захист прав та законних інтересів громадян; виконувати накази, розпорядження керівників, в межах їх службових повноважень тощо); 2) службові обов'язки, що відповідають статусу державних службовців (приймати заходи щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів тощо). Спеціальні обов'язки державних службовців залежать від правового положення державного органа, в якому вони перебувають на службі та від виду посади, яку займають. Вони передбачені спеціальними законами, посадовими інструкціями⁷.

На нашу думку, цікавою є точка зору, що кожне право державного службовця є одночасно його обов'язком, і становлять єдині «право-обов'язки». Так, О.П. Герасимов вказує, що у державного службовця не існує прав у чистому вигляді, це не якість привілеї, вони виникають лише у зв'язку з необхідністю виконувати покладені на нього обов'язки. Тому кожне право державного службовця одночасно є його обов'язком⁸. Проте вважаємо, що наявність такої категорії як «право-обов'язки» не відображає ні сутність обов'язків як владних приписів, що встановлюють необхідну поведінку, ні сутність прав як можливої поведінки, а лише вказує на компетенцію державного службовця.

Розглянувши різні позиції вчених стосовно класифікації та сутності обов'язків державних службовців, пропонуємо наступну класифікацію обов'язків державних службовців:

- 1) загальні обов'язки поширюються як на державних службовців, так і на всіх громадян та встановлені в Конституції України;
- 2) службові обов'язки є елементом спеціального статусу державного службовця та визначені Законом України «Про державну службу»;
- 3) посадові обов'язки закріплені за конкретною посадою та визначені спеціальними законами, які регулюють державну службу в певних державних органах та посадовими інструкціями.

Разом з тим, вважаємо, що важливим є визначення та законодавче закріплення поняття обов'язків державних службовців. На нашу думку, обов'язки державних службовців – це сукупність мір конкретно-визначеної обов'язкової поведінки у сфері державно-службових відносин, що встановлюються нормативно-правовими актами для безпосереднього виконання повноважень та функцій державного органа та забезпечуються можливістю застосування санкцій.

У ст. 1 ЗУ «Про державну службу» (далі – Закон) від 17 листопада 2011 року № 4050-VI (набирає чинності 1 січня 2014 року)⁹ визначені поняття службових та посадових обов'язків державних службовців, але потім законодавець ст.11 називає «обов'язки державних службовців» та встановлює їх перелік, одним із яких є сумлінне виконання посадових обов'язків. На підставі цього вважаємо, що у

ст. 11 йдеться про обов'язки державних службовців у широкому сенсі, тобто про службові обов'язки, що встановлені для всіх державних службовців незалежно від посад, які вони займають. Службові обов'язки – сукупність обов'язків державного службовця, визначених цим Законом, правилами внутрішнього службового розпорядку відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим або їх апарату, та його посадових обов'язків (п.12 ст.1). Посадовими обов'язками відповідно до ЗУ «Про державну службу» є перелік функцій і повноважень, закріплених за посадою державної служби, які зобов'язаний виконувати державний службовець та які встановлені його посадовою інструкцією (п. 6 ст.1). Зі змісту аналізованих визначень зрозуміло, що поняття «службові обов'язки» ширше поняття «посадові обов'язки», оскільки перше включає в себе останнє. Спробуємо з'ясувати їх сутність.

У ст. 11 Закону нормотворець перераховує десять загальних для всіх державних службовців службових обов'язків, таких як: діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України; додержуватися принципів державної служби; з повагою ставитися до державних символів України; сумлінно виконувати свої посадові обов'язки; виконувати в межах посадових обов'язків рішення державних органів та/або органів влади АРК, а також накази, розпорядження та доручення керівників, надані в межах їх повноважень; додержуватися вимог законодавства у сфері запобігання і протидії корупції; додержуватися встановлених законодавством правил професійної етики державного службовця; запобігати виникненню конфлікту інтересів під час проходження державної служби; додержуватися правил внутрішнього службового розпорядку відповідного державного органу, органу влади АРК або їх апарату; підвищувати рівень своєї професійної компетентності.

Насправді ж законодавство покладає на державних службовців більшу кількість обов'язків. Зокрема, крім перелічених, до службових обов'язків теж належать: додержуватися порядку та умов проходження державної служби, не допускати вчинків, не сумісних із цим статусом; у службовій діяльності бути чесним, об'єктивним та дотримуватись присяги; виявляти повагу до керівників і один до одного, не вчиняти дій, що можуть призвести до приниження честі та гідності громадян, втрати незалежності та об'єктивності під час виконання службових обов'язків; зберігати державну таємницю, конфіденційну, а також іншу охоронювану законом інформацію, що є власністю держави, фізичних та юридичних осіб; бути взірцем виконання службових обов'язків, виявляти високий рівень культури, професіоналізм, витримку і тактовність.

Конкретні обов'язки за посадою (тобто посадові обов'язки), що деталізують обов'язки окремих категорій державних службовців, визначаються положеннями, статутами, посадовими інструкціями. Тобто посадові обов'язки є спеціальними, вони визначають, наприклад, конкретні правила поведінки з документами, порядок ведення управлінського процесу тощо.

Отже, поняття «службові обов'язки» і «посадові обов'язки» співвідносяться як загальне і спеціальне, пов'язані між собою та взаємопроникають один в одного. Посадові обов'язки є вузькою категорією, так як залежать від виду діяльності державного службовця та є різними для кожної із посад державних службовців.

Тому вважаємо, що дисциплінарним проступком державних службовців є невиконання чи неналежне виконання саме службових обов'язків, тобто як загальних обов'язків, що встановлені для всіх державних службовців незалежно від по-

сад, які вони займають, так і конкретних посадових обов'язків, закріплених за певною посадою.

На нашу думку, такий підхід вносить зрозумілість у вживанні таких понять, як «посадовий проступок» та «службовий проступок». В.І. Туранов стверджує, що посадовий проступок як особливий вид проступку є суспільно небезпечним, протиправним, винним діянням (дією чи бездіяльністю), що посягає на встановлений порядок виконання посадових обов'язків, вчиняється державним службовцем, який наділений владними повноваженнями, і призводить до відповідальності у встановленому законом порядку¹⁰. Службовий проступок – це невиконання чи неналежне виконання певною категорією державних службовців покладених на них у встановленому порядку обов'язків, пов'язаних із несенням служби¹¹.

Деякі вчені вказують на принципову відмінність вказаних понять. Так, О.В. Клімкіна вважає, що категорія «посадовий проступок» відрізняється від категорії «дисциплінарний проступок», оскільки в першому випадку відповідальність настає за невиконання чи неналежне виконання державним службовцем обов'язків за посадою, а в другому – за порушення службової дисципліни. А оскільки службова дисципліна – це обов'язкове для державних службовців дотримання службового розпорядку та посадової інструкції, то дисциплінарний проступок є більш широким поняттям, що включає не лише невиконання посадових обов'язків, але й недотримання службового розпорядку¹². Проте важко погодитись із цим твердженням, оскільки дотримання службового розпорядку – один з обов'язків державних службовців. Тому і дисциплінарний, і посадовий проступки є невиконанням або неналежним виконанням державним службовцем обов'язків за посадою. Іншу відмінність між цими категоріями вбачає О.О. Гришковець, який наголошує, що посадовий проступок – це такий проступок, який вчиняється державним службовцем виключно під час виконання службових обов'язків. Такого роду діяння здійснюються лише в робочий час. Коли ж йдеться про вчинення дисциплінарного проступку, то державний службовець буде відповідати за діяння вчинені як під час виконання посадових обов'язків, так і не при виконанні, тобто в приватному житті¹³. Ю.М. Старілов, розглядаючи проблеми дисциплінарної відповідальності державних службовців, пише про дисциплінарний (посадовий) проступок¹⁴. Існує точка зору вважати всі дисциплінарні проступки державних службовців – службовими¹⁵. Тоді як М.В. Плюхін службовий проступок називає різновидом дисциплінарного¹⁶.

Вважаємо, що проблема розмежування проступків – дисциплінарного, посадового та службового є штучною, насправді ж у такий спосіб науковці намагаються встановити особливості об'єктивної сторони проступків державних службовців та види обов'язків, які безпосередньо порушуються.

Об'єктивна сторона дисциплінарного проступку полягає в протиправності діяння, що виражається, як правило, порушенням позитивних норм, що встановлюють обов'язки державного службовця. Елементами об'єктивної сторони є саме діяння, що виражається в невиконанні чи неналежному виконанні службових обов'язків, завдана шкода, причинний зв'язок між діянням і наслідками. Перш за все слід визначити сутність понять «невиконання» та «неналежне виконання обов'язків».

Виокремлюють дві форми реалізації (здійснення) обов'язків: дотримання та виконання. Дотримання – основна форма, за допомогою якої реалізують свої

обов'язки всі суб'єкти суспільних відносин, у тому числі й державні службовці. Дотримання пов'язано з вимогами, що встановлює держава або вимогами, що випливають із службових, договірних відносин, тобто дотримання пов'язане з можливістю державного примусу. Дотримуватися обов'язку означає суворо слідувати приписам закону, в яких цей обов'язок закріплено, а також не вчиняти певні дії, тобто ця форма виражається в пасивній поведінці. Закон України «Про державну службу» містить заборони, що обумовлені особливостями державної служби та поширюються лише на службовців. Так, у ст. 13 визначено, що державний службовець не має права організувати страйки та брати в них участь (ч. 2). Державний службовець під час виконання службових обов'язків не має права вчиняти дії, що демонструють його політичні погляди або свідчать про особливе ставлення до певних політичних партій (ч.3). Крім того, Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI¹⁷ визначено, що державним службовцям забороняється: 1) займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України; 2) входити до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України (ч. 1 ст. 7).

Виконання обов'язків виражається у здійсненні дій, передбачених законами, посадовими інструкціями тощо. Виконання – це реалізація зобов'язуючих норм, тобто активна поведінка індивіда. Державний службовець зобов'язаний виконувати службові обов'язки, що передбачені ЗУ «Про державну службу» та іншими законами, а також посадові обов'язки добросовісно, на високому професійному рівні.

А.Ф. Ноздрачов під виконанням посадових обов'язків розуміє: виконання протягом всього робочого часу, а також після, якщо це викликано службовою необхідністю, обов'язків за посадою; виконання наказів і розпоряджень керівників; слідування до місця відрядження, лікування і назад, а також знаходження у відрядженні чи на лікуванні; знаходження у стані заручника; службова діяльність в період безвісної відсутності – до визнання у встановленому законодавством порядку безвісно відсутнім чи оголошення померлим; дії із захисту від злочинних посягань державних інтересів, життя, здоров'я, честі та гідності себе і своїх членів сім'ї, а також інших громадян незалежно від місця і часу здійснення цих дій¹⁸.

В.М. Догадов та К.П. Горшенін вказували, що поняттям «невиконання обов'язків» охоплюються всі види і відтінки порушень трудової дисципліни, за винятком тих, які містять ознаки кримінально-караного діяння та є підставами для притягнення працівника до судової відповідальності в кримінальному порядку¹⁹.

М.Г. Александров звертав увагу на відсутність поважної причини невиконання трудових обов'язків. Наприклад, якщо працівник допустив невиконання трудових обов'язків через те, що не мав спеціальних знань, досвіду чи достатньої працездатності, то може бути звільнений за невідповідність займаній посаді, а не за дисциплінарний проступок²⁰.

М.І. Цуркан вважає, що невиконання службових обов'язків означає невчинення державним службовцем дій, передбачених для нього як безумовних для виконання ним по службі, тобто особа повністю не виконує свої посадові обов'язки²¹.

На нашу думку, невиконання службових обов'язків – це бездіяльність державного службовця, за наявності реальної можливості діяти так, як того вимагають закони, трудовий договір, посадова інструкція та інші нормативно-правові акти або ж навпаки дія державного службовця, якщо він мав утриматися від її вчинення.

Неналежне виконання службових обов'язків, М.І. Цуркан визначає як дії державного службовця у межах його посадових повноважень, які виконуються не так, як того вимагають інтереси служби, тобто особа діє неналежно, не до кінця, не вчиняє всіх очікуваних від неї дій²².

Вважаємо, що з метою встановлення змісту неналежного виконання службових обов'язків слід визначити критерії належного виконання обов'язків. Так, Ю.О. Прибитко вважає, що критеріями належного виконання обов'язків є: 1) не лише формальна реалізація вимог, що містяться в зобов'язуючій нормі, шляхом їх санкціонованого забезпечення, але і досягнення конкретного позитивного результату, що закладений у законодавстві; 2) добросовісне виконання обов'язків, тобто поведінка державного службовця повинна свідчити про емоційне переживання за результати своєї діяльності і державного органа в цілому, бажання виконати поставлене завдання з доброї волі; 3) дотримання Конституції, законів, загальноприйнятих принципів та норм міжнародного права та міжнародних договорів; 4) прагнення до самообмеження, що означає реалізацію влади, за межами якої можна говорити про зловживання правом, тобто самообмеження є стримуючим фактором переходу діяльності державного службовця із нормального правового поля у безпорядок²³.

На нашу думку, критеріями належного виконання обов'язків державними службовцями є такі: 1) належний спосіб (порядок) виконання (обов'язок має бути виконаний у той спосіб, який встановлений у законі, посадових інструкціях, інших нормативно-правових актах); 2) належна форма; 3) належний строк (обов'язок має бути здійснений у строк, який встановлений для його виконання); 4) належне місце (як правило, обов'язок має виконуватись за місцем роботи); 5) належний обсяг (обов'язок має бути виконаний повністю, точно як того вимагає закон та умови, що склалися); 6) належний суб'єкт (обов'язок виконується особисто, тим державним службовцем, на якого він покладений).

На підставі наведених критеріїв можемо запропонувати визначення неналежного виконання службових обов'язків – це дії державного службовця, які не відповідають закону та умовам, що склалися, або хоча і відповідають їм, проте вчиняються із порушенням встановленого порядку та строку їх виконання, недотримання форми та обсягу, у неналежному місці, неналежним суб'єктом.

На основі проведеного дослідження можна дійти таких висновків:

1) поняття «службові обов'язки» і «посадові обов'язки» співвідносяться як загальне і спеціальне, пов'язані між собою та взаємопроникають один в одного. Посадові обов'язки є вужчою категорією, так як залежать від виду діяльності державного службовця та є різними для кожної із посад державних службовців;

2) невиконання службових обов'язків – це бездіяльність державного службовця, за наявності реальної можливості діяти так, як того вимагають закони, трудовий договір, посадова інструкція та інші нормативно-правові акти або ж навпаки дія державного службовця, якщо він мав утриматися від її вчинення;

3) неналежне виконання службових обов'язків – це дії державного службовця, які не відповідають закону та умовам, що склалися, або хоча і відповідають їм, проте вчиняються із порушенням встановленого порядку та строку їх виконання, недотриманням форми та обсягу, у неналежному місці, неналежним суб'єктом.

4) виокремлення поряд із поняттям дисциплінарний проступок категорій посадовий та службовий проступок є невиправданим, оскільки і дисциплінарний, і посадовий та службовий проступки є невиконанням або неналежним виконанням державним службовцем обов'язків за посадою та порушенням службової дисципліни;

5) дисциплінарним проступком державних службовців є невиконання чи неналежне виконання саме службових обов'язків, тобто як загальних обов'язків, що встановлені для всіх державних службовців незалежно від посад, які вони займають, так і конкретних посадових обов'язків, закріплених за певною посадою;

1. *Теория государства и права: курс лекций* / [под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько]. – М.: Юристъ, 2001. – С. 306. 2. *Вапнярчук Н.М.* Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні / Вапнярчук Н.М. – Х.: Юрайт, 2012. – С.97. 3. *Іншин М.І.* Проблеми правового регулювання праці державних службовців України: дис. ... д-ра юрид. наук / Іншин М.І. – Х., 2005. – С. 182, 183. 4. *Попов С.В.* Увольнение работников внутренних дел за нарушение дисциплины и законности (теоретико-правовой аспект): дис. ... канд. юрид. наук / Попов С.В. – Х., 2001. – С. 38, 39. 5. *Овсянко Д.М.* Государственная служба Российской Федерации: учебное пособие / Овсянко Д.М. – М.: Юристъ, 2008. – С.10. 6. *Бахрах Д.Н.* Административное право России / Бахрах Д.Н. – Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 1996. – С.134. 7. *Алехин А.П.* Административное право РФ / Алехин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. – М.: Зерцало-М, 2003. – С. 181. 8. *Общая теория права и государства* / [под ред. В.В. Лазарева]. – М.: Юристъ, 2000. – С. 54. 9. *Про державну службу: Закон України від 17.11.2011 р. № 4050-VI* // Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – № 26. – Ст. 273. 10. *Туранов В.И.* Народный контроль СССР: учеб. пособ. / Туранов В.И. – Куйбышев: КГУ, 1982. – С.77. 11. *Безверхов А.Г.* Должностные (служебные) преступления и проступки: дис. ... канд. юрид. наук / Безверхов А.Г. – Казань, 1995. – С. 206. 12. *Климкина Е.В.* Административно-правовое регулирование дисциплинарной ответственности государственного гражданского служащего России: дис. ... канд. юрид. наук / Климкина Е.В. – М., 2006. – С. 45, 46. 13. *Гришковец А.А.* Проблемы правового регулирования государственной службы в Российской Федерации: монографія / Гришковец А.А.: в 2 ч. Ч. II: Повышение эффективности государственной службы: правовые и организационные проблемы. – М.: ИПК Госслужбы, 2002. – С.12. 14. *Старилов Ю.Н.* Административное право / Старилов Ю.Н.: в 2 ч.: Ч.2. Кн.1.: Субъекты. Органы управления. Государственная служба. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 2001. – С. 482. 15. *Ломакина В.Ф.* Юридическая ответственность служащих: правовое регулирование дисциплинарной ответственности / В.Ф. Ломакина, Н.Ю. Хаманева // Государство и право. – 2008. – № 9. – С. 20. 16. *Плюхин Н.В.* Дисциплинарная ответственность рабочих и служащих / Плюхин Н.В. – М.: Юрид. лит., 1978. – С. 21. 17. *Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України* // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 40. – Ст.404. 18. *Комментарий к Федеральному закону «Об основах государственной службы Российской Федерации» и законодательству о государственной службе зарубежных государств* / [под ред. Л.А. Окунькова]. – М.: Контракт: ИНФРА-М, 1998. – С. 57. 19. *Советское трудовое право* / [под ред. Догадова В.М., Горшенина К.П.]. – М.: Госюриздат, 1939. – С.86. 20. *Александров Н.Г.* Трудовое право / Н.Г. Александров, Е.И. Астрахан. – М.: Госюриздат, 1949. – С. 38. 21. *Цуркан М.І.* Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів: монографія / Цуркан М.І. – Х.: Право, 2010. – С. 42. 22. Там само. – С. 42. 23. *Прибытко Ю.А.* Формы и методы осуществления обязанностей государствен-

ними гражданскими служащими Российской Федерации: дис. ... канд. юрид. наук / Прибытко Ю.А. – Саратов, 2010. – С. 86, 87.

УДК 349.3

I. М. ЛАСЬКО

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

Проаналізовано рішення Європейського суду з прав людини у сфері соціального забезпечення. Положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які у випадку неналежного соціального забезпечення вважаються порушеними, поділено на дві групи: ті, що безпосередньо стосуються права соціального забезпечення, та ті, що опосередковано впливають на реалізацію прав у сфері соціального забезпечення. Встановлено, що перелік таких положень Конвенції, які можуть слугувати підставою для звернення до ЄС, є значно ширшим, ніж ті положення, на порушення яких сьогодні посилаються громадяни України при зверненні до суду.

Ключові слова: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, рішення Європейського суду з прав людини, право на соціальне забезпечення.

Ласько І.М. Решение Европейского Суда по правам человека в сфере социального обеспечения Украины

Проанализированы решения Европейского суда по правам человека в сфере социального обеспечения. Положения Конвенции о защите прав человека и основных свобод, которые в случае ненадлежащего социального обеспечения считаются нарушенными, разделены на две группы: те, которые непосредственно касаются права социального обеспечения, и те, что косвенно влияют на реализацию прав в сфере социального обеспечения. Установлено, что перечень таких положений Конвенции, которые могут служить основанием для обращения в ЕС, значительно шире, чем те положения, на нарушение которых сегодня ссылаются граждане Украины при обращении в суд.

Ключевые слова: Конвенция о защите прав человека и основных свобод, решения Европейского суда по правам человека, право на социальное обеспечение.

Lasjko Iruna. The decisions of the European Court of human rights in the sphere of social security of Ukraine

In the article the author analyzes the decisions of the European Court of Human Rights in the sphere of social security. The provisions of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which in the case of inadequate social security are violated, are divided into two groups: those that directly concern the right to social security, and those that indirectly influence the realization of the rights in the sphere of social security. It is found that the list of such provisions of the Convention that may serve as the basis for an appeal to the EU is broader than the provisions in breach of which the citizens of Ukraine refer appealing the Court nowadays.

Key words: Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the decisions of the European Court of Human Rights, the right to social security.

У 1997 р. Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (надалі – Конвенція), а також протоколи до неї № 1,

---

© ЛАСЬКО Ірина Михайлівна – асистент кафедри трудового, аграрного та екологічного права Львівського національного університету ім. Івана Франка